

ביאורים

לאחר שלמדנו על גודל מעלת היראה אנו באים לעסוק בהגדרת היראה.

יראה היא סוג של נסיגה לאחור, היא מצב שבו האדם "מתכווץ" אל מול מציאות אחרת. באופן כללי, יש שני סוגים של יראה. יש יראה של חשש ודאגה עצמית, ויש יראה של חרדת כבוד מפני מעלת הדבר שיראים ממנו. כך גם כלפי ריבונו של עולם יש שני סוגי יראה.

יראה מן הסוג הראשון היא יראת העונש. פחד מן העונש שיגיע בעקבות החטא ובעקבות שיקולים תועלתניים של רווח או הפסד. לעומת זאת, יראה מן הסוג השני אינה מתבססת לעונש ולשיקולים אישיים. האדם מרגיש שהוא נמצא במעמד גדול ועצום, שהוא עומד כל הזמן בפני מלך מלכי המלכים. במצב כזה הוא רוצה לעשות את רצונו של ה' ומתבייש לפגוע בכבודו, יראה כזו נקראת יראת הרוממות. ביראת העונש האדם עושה מצוות בגלל פחד מעונש ולא בגלל הכרה בגדולתו של הקב"ה. פחד זה אינו נובע מהערכה, אלא הוא תוצר של שיקולים אישיים ותועלתניים. זוהי דרגה חשובה, אך רק כשלב אל היעד.

אפילו הצורה האידיאלית של היראה - יראת הרוממות, גורמת לאדם למעט קצת את עצמו. אמנם זה לא בא משיקולים נמוכים כמו ביראת העונש, אך עדיין, יש חרדה ויש נסיגה מסוימת. מדוע זה כה נצרך?

היראה אינה כניעה לשם כניעה. הסתכלות ביישנית זו נועדה להרים את עיני האדם למקום גבוה יותר. יש לאדם כוחות רבים ונפלאים, וחשוב מאוד כי הוא יהיה מודע אליהם. אך עם זאת, הוא צריך להפנים בקרבו שיש עוד מדרגות רבות ונפלאות שהוא לא הגיע אליהן. על ידי ההכרה לפני מי הוא עומד הוא נושא את עינו למציאות נעלה יותר ורוצה להגיע אליה. היראה נועדה להעמיד את האדם על מקומו, להזכיר לו כי הוא עדיין חסר ולגרום לו לשאת עיניים לשמים, למעלה. האדם השלם חייב לדעת את מקומו. על ידי העמקת התובנה שיש הבדל בין הבורא השלם והמרומם ובין האדם הנברא, האדם מבין את מקומו האמיתי. רק בדרך זו האדם מסוגל לפתוח בפניו עולמות נפלאים ואין סופיים ולהתקרב לאלוהות הנכספת.

הרחבות

יראת שמים בשמחה

יציר בלבבו רוממות ה' ומעלתו, ובעבור זה הוא נכנע לעשות רצונו. הרמ"א מתחיל את הגהותיו על השולחן ערוך בציטוט מדברי הרמב"ם: "שויתי ה' לנגדי תמיד" [תהילים טז, ח], הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כל-שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'" [ירמיה כג, כד], מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד [מורה נבוכים ג, נב]. את חלק אורח חיים מסיים הרמ"א בפסוק "וטוב לב משתה תמיד" [משלי טו, טו].

רבים מגדולי ישראל עמדו על ההשלמה שקיימת בין שני עניינים אלו - יראה ושמחה. במבט ראשון, היראה סותרת את השמחה, שהרי היא מפריעה לספונטניות והזרימה לפרוץ, מהדר גאונו של מלך העולם. אך לכשנעמיק נגלה, כי האדם שהפנים בעצמו את הרוע והכיעור שבחטא, שוב לא יבוא לחטוא, כפי שלאדם הנורמלי אין התמודדות עם הרצון לרצוח. לאחר תהליך זה, שוב ניתן להיות מאושר וזורם, "וטוב לב משתה תמיד" [ברכי יוסף, אורח חיים תרצז, ב, שערי תשובה שם].

לזרע של קימא והצלחה עבור יוחנן אוריאל בן לאה מרלך
ורבקה ג'ואן בת ג'וסלין שמחה ה'י"

פרק שלשים-ושנים

ענין היראה בכל דבר, הוא: הסוג הנפש אחר והתקבץ כחותיה אליה כשתשער איזה- ענין היראה דבר מחרידה. וזה על-שני פנים: אם שתשער איזה-דבר מזיק, ותחרד ממנו מיראת ההזק שתשער שאפשר שיגיע ממנו; ואם שתשער איזה-דבר גדול ורם ונשא וגבה מאד, ותחרד ממנו, כשתתבונן דלות ושלמות ערכה בערך. אל הדבר הגדול ההוא, אף אם לא תשער שיגיעה נזק מן הדבר ההוא ולא תירא ממנו.

ויקראדם מקימים המצוות בעבור-היראה שהיא על-הדרך הראשון, כלומר: מיראת הענין או מאהבת השכר - יקרא בלשון רז"ל "עובד שלא-לשמה". אמרו רז"ל במסכת סוטה פרק נוטל [כב:]: שבעה פרושין הם וכו', כלומר שהם שלא-לשמה; ומנו בכללם: פרוש מאהבה, פרוש מיראה. ואמרי לה רבנן לתנא: לא תתני פרוש מאהבה, פרוש מיראה - דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסק אדם בתורה ובמצוות אפלו שלא-לשמה, שמתוך שלא-לשמה בא לשמה. ופרש רש"י ז"ל: מאהבה ומיראה - מאהבת שכר ומיראת ענין. הרי מבאר שהעוסק בתורה ובמצוות לאהבת שכר וליראת ענין, נקרא "עוסק בתורה שלא-לשמה".

ואולם המקימים המצוות ליראת ה' ואהבתו והיותו נכנע למצוותיו, הוא שקראוהו רז"ל [סנהדרין צט:]: "עוסק בתורה לשמה" - רצו לומר שאינו מקיים המצוות ליראת הענין ואהבת השכר, אלא מאשר. יציר בלבבו רוממות ה' ומעלתו, ובעבור-זה הוא נכנע לעשות רצונו, שהוא היראה על-הדרך השני שאמרנו. והיא היראה האמתית שנתבח בה אברהם-אבינו ע"ה, שנאמר לו [בראשית כב, יב]: "עתה ידעתי כי-ירא אלהים אתה"; והיא התכונה האחרונה שאדם מגיע אליה באמצעות מצוות התורה. כי כשיתבונן האדם וישפיל וידע שהש"י משקיף על נסתרו ועל נגלהו, ויבחין פחיתותו ודלות שכלו וגדל רוממות ה' ומעלתו, יחרד מפניו חרדה גדולה ויבוש מלעבר על מצוותיו ושללא לעשות רצונו, כמו שיתבייש אדם מעשות דבר בלתי-הגון לפני שר נכבד, זקן ונשוא פנים וחקם חרשים, מססם בשלמות החכמה והמדדות והמעלה; כי אף-על-פי שישער האדם שלא יגיענו נזק בעברו על מצוותו, הנה הוא, בלי-ספק, יבוש ויפלא ויחרד חרדה גדולה עד-מאד מלקרות עיני כבודו לפניו.

בערך - ביחס. פרושין - המקיימים מצוות ממניעים שליילים. לא תתני - לא תשנה ותזכיר בדברך. מאשר - מחמת.